

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 29 november 2013

Mål nr

Ö 1741-12

KLAGANDE

Liberala Tidningar i Mellansverige AB, 556729-0191

Box 3

721 03 Västerås

Ombud: Advokat U B och jur.kand. M B

MOTPART

Frånvarande minoritetsaktieägare i VLT AB (publ), 556032-9467

Adress hos den gode mannen

God man: Advokat S K

SAKEN

Återförvisning av mål om avvisande av talan mot skiljedom i inlösentvist

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2012-03-16 i mål Ö 6136-11

Dok.Id 87728

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstodomstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Liberala Tidningar i Mellansverige AB:s överklagande avslås.

Det ankommer på tingsrätten att pröva den gode mannens yrkande om rättegångskostnad i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Liberala Tidningar i Mellansverige AB har yrkat att Högsta domstolen, med upphävande av hovrättens beslut, avvisar de frånvarande minoritetsaktieägarnas i VLT AB talan såvitt avser yrkandet om upphävande av del av skiljedom meddelad den 29 september 2010.

Båda sidor har yrkat ersättning för rättegångskostnad i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund

1. I 22 kap. aktiebolagslagen (2005:551) upptas bestämmelser om inlösen av minoritetsaktier. Enligt 5 § första stycket ska en tvist om huruvida det finns en rätt eller skyldighet till inlösen eller om lösenbeloppets storlek prövas av tre skiljemän.
2. Den 29 september 2010 meddelades en skiljedom i en tvångsinlösen-tvist mellan majoritetsaktieägaren i VLT AB (publ.), Liberala Tidningar i Mellansverige AB (LT), och minoritetsaktieägarna, samtliga företrädda av en

god man enligt 22 kap. 10 § aktiebolagslagen.

3. På minoritetsaktieägarnas vägnar väckte den gode mannen talan mot skiljedomen vid Stockholms tingsrätt och yrkade bl.a. att skiljedomen till viss del skulle upphävas. I stämningsansökningen åberopades att skiljenämnden skulle ha handlagt tvisten på ett partiskt sätt genom att inte ge minoritetsaktieägarna begärd tid för att utföra sin talan och att detta utgjorde ett handläggningsfel enligt 34 § första stycket 6 lagen (1999:116) om skiljeförfarande (skiljeförfarandelagen). Tingsrätten avvisade yrkandet.

4. Efter överklagande undanröjde hovrätten tingsrättens avvisningsbeslut och återförvisade målet till tingsrätten för fortsatt behandling. LT har överklagat hovrättens beslut och yrkat att tingsrättens avvisningsbeslut fastställs.

Närmare om frågan i målet

5. I 22 kap. 5 § första stycket aktiebolagslagen föreskrivs det vidare att om inte något annat följer av bestämmelserna i kapitlet, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet i tillämpliga delar vad som föreskrivs i skiljeförfarandelagen.

6. Skiljeförfarandelagens bestämmelser är uppdelade under nio rubriker, bland dem ”Skiljemännen” (7–18 §§) och ”Förfarandet” (19–26 §§). Under rubriken ”Förfarandet” finns det regler om handläggningen. Såvitt här är av intresse märks 21 §, där det föreskrivs att tvisten ska handläggas opartiskt, och 24 § första stycket, där det föreskrivs att skiljemännen ska ge parterna tillfälle att i all behövlig omfattning utföra sin talan skriftligt eller muntligt.

7. LT har gjort gällande att lagstiftaren har exkluderat en tillämpning av bestämmelserna i 33–36 §§ skiljeförfarandelagen, eftersom dessa inte finns under rubrikerna ”Skiljemännen” eller ”Förfarandet”. Av det skälet skulle det inte vara möjligt för tingsrätten att med stöd av 34 § första stycket 6 upphäva skiljedomen oberoende av om det har förekommit ett handläggningsfel i skiljeförfarandet eller inte.

8. Frågan i målet är alltså om det är möjligt att på det sätt som minoritetsaktieägarna har yrkat upphäva skiljedomen enligt reglerna om klander i skiljeförfarandelagen.

Lagregler om rättsmedel mot skiljedom

9. Skiljeförfarandelagen ger inget utrymme för att överklaga en skiljedom. Inte heller innehåller lagen några bestämmelser om extraordinära rättsmedel. Under rubriken ”Skiljedoms ogiltighet och upphävande av skiljedom”, som omfattar 33–36 §§, finns det emellertid regler om vissa särskilda rättsmedel, bl.a. klandertalan enligt 34 §.

10. När handläggningsfel föreligger, kan en skiljedom efter klander upphävas enligt 34 § första stycket 6 skiljeförfarandelagen. Det förutsätter att felet är utan partens vållande och att det sannolikt har inverkat på utgången. Om ett handläggningsfel är reparerbart kan skiljenämnden enligt 35 § skiljeförfarandelagen beredas tillfälle att återuppta skiljeförfarandet.

11. Som ett typexempel på handläggningsfel brukar nämnas att en part inte har fått tillfälle att i erforderlig omfattning utföra sin talan (jfr t.ex. Stefan Lindskog, Skiljeförfarande En kommentar, 2 uppl. 2012, 34-5.2.1). Ett upphävande av en skiljedom på grund av ett handläggningsfel förutsätter

emellertid att det är fråga om mera kvalificerade fel (se prop. 1998/99:35 s. 148). Att en skiljedom kan upphävas efter en klandertalan avseende ett handläggningsfel är ett uttryck för det grundläggande samhällliga intresset av att parterna i ett skiljeförfarande får en rättssäker prövning av sin tvist.

12. När det gäller inlösen av minoritetsaktier i skiljeförfarande – s.k. tvångsinlösenförfarande – finns det i 22 kap. 24 § aktiebolagslagen en särskild bestämmelse om rättsmedel. Där föreskrivs det att part eller god man som är missnöjd med en skiljedom i en inlösentvist har rätt att väcka talan vid Stockholms tingsrätt. Prövningen i tingsrätten omfattar både formella och materiella brister i skiljedomens (se prop. 2004/05:85 s. 474).

Bakgrunden till den nuvarande processuella ordningen i tvångsinlösenmål

13. Ordningen med skiljeförfarande i tvångsinlösentvister introducerades genom 1944 års aktiebolagslag. Regleringen var då närmast identisk med den som nu gäller. I 1975 års aktiebolagslag begränsades rätten att föra talan mot skiljedomens till vad som gäller för skiljedomar i allmänhet, eftersom det ansågs vara olämpligt att tvister om lösenbelopp skulle kunna prövas i fyra instanser (se prop. 1975:103 s. 317 f.). Nyordningen i 1975 års aktiebolagslag föranledde emellertid kritik; bl.a. ifrågasattes om regleringen stod i överensstämmelse med artikel 6 i Europakonventionen om rätten att få civila rättigheter prövade i domstol. Lagen ändrades därför på så sätt att part åter fick möjlighet till materiell prövning i domstol (se prop. 1983/84:184 s. 8 f.). Den ordningen behölls i 2005 års aktiebolagslag (se prop. 2004/05:85 s. 474).

14. Frågan om tillämpligheten av reglerna om klander av skiljedom i inlösentvister har berörts i förarbetena (se prop. 1983/84:184 s. 18 f. och 22 samt prop. 2004/05:85 s. 829). I 1984 års lagstiftningsärende tog Lagrådet upp spørgsmålet om rätt forum för talan mot skiljedom och föreslog även en

formulering i lagtexten i anslutning till vad som föreskrivits i 1944 års lag i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem. Lagrådet uttalade, med instämmande från departementschefen, att det i lagtexten borde klarläggas att bestämmelserna om klander av skiljedom uteslöts genom den valda formuleringen och att aktiebolagslagens bestämmelser om klander var exklusiva i förhållande till dåvarande skiljedomslagstiftning, 1929 års lag om skiljemän.

15. Före 1984 års lagändring hade 1975 års lag inneburit att sedvanliga principer om klanderbara skiljedomar skulle tillämpas, dvs. att skiljedomar kunde upphävas om det hade förekommit handläggningsfel i förfarandet. Frågan är då om denna ändring, som också avspeglas i 2005 års aktiebolagslag, innebär att det inte är möjligt att upphäva en skiljedom om tvångsinlösen på grund av allvarliga handläggningsfel, eftersom aktiebolagslagen inte innehåller någon hänvisning till skiljeförfarandelagens regler om upphävande av skiljedom efter klander. Det skulle i så fall innebära att formella fel i ett tvångsinlösenförfarande kommer att sakna praktisk betydelse sedan skiljedom har meddelats, eftersom sådana fel saknar betydelse för den materiella prövning som tingsrätten ska göra under alla förhållanden.

Rättsmedel bör finnas och innebära att skiljedomens upphävs och ett nytt skiljeförfarande genomförs

16. Ordningen med skiljenämnd som första instans i inlösentvister har motiverats med möjligheten att i en skiljenämnd uppbringa den särskilda sakkunskap i värderingsfrågor som anses nödvändig (se bl.a. prop. 2004/05:85 s. 458). Av det följer att tyngdpunkten i en inlösentvist ska ligga i förfarandet inför skiljenämnden.

17. Enligt 22 kap. 23 § aktiebolagslagen är huvudregeln i en inlösentvist som har påkallats av majoritetsaktieägaren att denne ska svara för ersättningen till skiljemännen och den gode mannen. Det beror främst på att en rätt till tvångsinlösen utgör ett ingrepp i äganderätten. En ordning där handläggningsfel i skiljeförfarandet inte kan föranleda upphävande av skiljedomen skulle kunna äventyra detta kostnadsskydd för minoritetsaktieägarna. Om minoritetsaktieägarna väcker talan mot skiljedomen i tingsrätt gäller nämligen allmänna principer om fördelning av rättegångskostnader i tvistemål. Huvudregeln är då att förlorande part ska ersätta vinnande parts kostnader. Det skulle innebära en väsentlig nackdel för minoritetsaktieägarna, om de tvingades bära kostnadsrisken för att i tingsrätten ta fram argumentation och bevisning, som egentligen borde ha funnits i skiljeförfarandet.

18. Som har framgått av det föregående gäller i inlösenförfaranden i tillämpliga delar vad som föreskrivs i skiljeförfarandelagen i fråga om skiljemännen och förfarandet, om inte något annat följer av bestämmelserna i 22 kap. aktiebolagslagen. Det är då att märka att det i kapitlet inte finns någon föreskrift om rättsmedel, som särskilt tar sikte på det fallet att vad som gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet har åsidosatts. Frågan om relevant rättsmedel i sådana fall berörs inte heller i förarbetena till 1984 års ändringar av 1975 års aktiebolagslag eller till 2005 års aktiebolagslag. Det ligger därför nära till hands att på samma sätt som tidigare (dvs. före 1984 års ändringar av aktiebolagslagen) tillämpa gällande skiljedomslags regler i den omfattning som erfordras för att lagens bestämmelser om skiljemännen och förfarandet ska få ett effektivt genomslag.

19. Detta skulle också innebära att allvarliga handläggningsfel i ett tvångsinlösenförfarande behandlas enligt samma principer som gäller för sådana fel i tvistemål vid allmän domstol. Enligt rättegångsbalken får en högre rätt då undanröja en lägre rätts dom, om felet inte utan väsentlig olägenhet kan avhjälpas i den högre rätten (se 50 kap. 28 § och 55 kap. 15 § andra stycket

rättegångsbalken). De ändamålsskäl som talar för att en underrättsdom i vissa situationer ska undanröjas gör sig gällande med än större styrka beträffande handläggningsfel i ett inlösenförfarande.

20. Det föreligger sålunda starka skäl för att minoritetsaktieägarna ska ha rätt till en ny prövning i skiljeförfarande. För detta talar också att annars skulle uttalandet i förarbetena om att prövningen i tingsrätten omfattar också formella brister i skiljedomen (se p. 12) i praktiken vara innehållslöst.

21. Mot en ny prövning i skiljeförfarande har LT invänt att det kan innebära processuella komplikationer beträffande bl.a. frågan om relevant värderingsdag, där påkallelsedagen är bestämmande. Men det kan inte antas att det rör sig om några mer beaktansvärda svårigheter. När det gäller betydelsen av påkallelsedagen märks att vägledning torde kunna hämtas i regleringen i 45 § andra stycket skiljeförfarandelagen. Enligt den bestämmelsen ges en part under vissa förutsättningar möjlighet att åberopa rättsverkningarna av en tidigare begäran om skiljeförfarande.

22. Slutsatsen blir att ifall de bestämmelser i skiljeförfarandelagen om skiljemännen och förfarandet som enligt 22 kap. 5 § första stycket aktiebolagslagen gäller i en inlösentvist har åsidosatts, så ska den förfördelade parten ha rätt till de rättsmedel som föreskrivs i skiljeförfarandelagen. Det ankommer då på tingsrätten att göra den prövning som enligt lagen ska göras av hovrätt vid klander av skiljedom.

Bedömningen i detta fall

23. Mot bakgrund av det anförda har det ålegat tingsrätten att pröva minoritetsaktieägarnas yrkande om upphävande av skiljedomen enligt 34 § första stycket skiljeförfarandelagen. LT:s överklagande ska därför avslås och målet följaktligen återförvisas till tingsrätten i enlighet med hovrättens beslut.

Rättegångskostnad

24. Den gode mannen har framställt yrkande mot LT om rättegångskostnad avseende hans arbete i Högsta domstolen. Det ankommer på tingsrätten att pröva den gode mannens kostnadsyrkande i samband med den slutliga prövningen av minoritetsaktieägarnas talan.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ann-Christine Lindeblad (skiljaktig), Lena Moore (skiljaktig), Ingemar Persson och Lars Edlund (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Cecilia Hager

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2013-10-29

Mål nr
Ö 1741-12

SKILJAKTIG MENING

Justitieråden Ann-Christine Lindeblad och Lena Moore är skiljaktiga och anför.

Vi anser, särskilt med hänsyn till rättegångskostnadsregleringen (se majoriteten p. 17), att det skulle vara en ändamålsenlig ordning om en skiljedom kunde upphävas enligt 34 § 6 lagen om skiljeförfarande när det förekommit något fel i handläggningen som inverkat på utgången. Enligt vår mening är emellertid lagtexten i 22 kap. 5 § aktiebolagslagen, inte minst hänvisningen i tredje stycket till 24 § om talan mot skiljedom, klar och entydig. Bestämmelsen och de tydliga förarbetsuttalandena (se majoriteten p. 14) lämnar inget utrymme för att en skiljedom som meddelats i en inlösentvist skulle kunna upphävas med tillämpning av 34 § lagen om skiljeförfarande. Tvärtom framgår att bestämmelserna i 22 kap. aktiebolagslagen exklusivt reglerar frågan om domstols prövning av skiljedomen och att lagen om skiljeförfarande (i tillämpliga delar) gäller endast i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem.

I likhet med tingsrätten avvisar vi därför de frånvarande minoritetsaktieägarnas talan såvitt avser yrkandet om att skiljedomen ska upphävas.